

Proiect editorial apărut sub egida
Universității de Medicină și Farmacie
„Iuliu Hațieganu” Cluj-Napoca,
dedicat Centenarului Marii Uniri.

Victor Papilian

Scrieri

volumul I
Nuvele. Povestiri. Conferințe

Ediție îngrijită, prefată, tabel cronologic
și notă asupra ediției de
Mircea Popa

© Editura Școala Ardeleană

Editura ȘCOALA ARDELEANĂ
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel 0364-117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro,
redactie@scoalaardeleanacluj.ro
Difuzare: tel/fax 0364-117.246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro, esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN general: 978-606-797-127-9
ISBN volumul I: 978-606-797-128-6

Editor: Vasile George Dâncu
Copertă și tehnoredactare: Alexandra Mureșan
Redactor: Marius Nenciulescu

Cluj-Napoca, 2017

IBS	.....
303	.....
303	.....
313	.....
353	.....
383	.....

Cuprins

Victor Papilian – polivalență stilurilor (prefață de Mircea Popa)	5
Tabel cronologic.....	41
Notă asupra ediției	55
Nuvele din viața mediciniștilor	57
Poșta	59
Subsol.....	99
A doua nebunie.....	129
Dușmana copiilor	167
Nuvele și povestiri inedite	197
Poezie	199
Un caz de conștiință.....	211
Entos Hymon	215
Homo faber și homo humanus	223
Coană dentisto.....	229
Cei ce rămân.....	239
Zidul	259

RespectIon și Nelu Vătafu	281
Mitomania	303
Mai tare ca iubirea	307
Emancipare	313
Prea multă putere	329
Între tineri	345

Conferințe	371
Despre elite și tineret	373
Viață și sensibilitate	385
Lecție inaugurală	397
Goethe, om de știință	405
Umorul american	429

Poșta

Un om cumplit era părintele Pantelimon Crâșmaru, preotul și confesorul semi-spitalului de evacuare nr. 2. Se zbătea în el, desfrânat de orice opreliște, un suflet primitiv, un suflet de instințe, și porniri cu reacții imediate de impulsiv, și mobilul egoist de brută. Întreaga lui făptură avea ceva vibrant. Era unul din acei oameni, la care profilul sufletesc stăpânește profilul trupului. Privirea, ținuta și mersul, fiecare gest, fiecare atitudine păreau strunite sălbatic de acest suflet fără odihnă patimii și îmbuiestrate într-un trup înalt, subțire, puternic cu o vigoare, o armonie și o eleganță de fieră sălbatică.

Așa era părintele Pantelimon Crâșmaru, om simplu și crud, produs al primei generații de țară, irumptă furtunatic în ierarhia socială, voluntar, intrepid, vanitos și pasionat, avid de putere și distincțione, bun la ispravă, capabil la bravură, dar gata la lașitate și fără scrupul la infamie. Și dumirit de rostul vieții, el nu putea concepe, cu sufletul său, în care scăpărau doar patima și energia, o altă vanitate decât pornirea de a comanda, și un alt scrupul, decât cel de a însemna, prin forță, cât mai mult în trebile obștești.

Și în bună parte, reușise. Căci fără greutate, pe acea vreme de lipsă, el se înșurubase tot mai mult în inima

Res formațiunii, avansând încet, progresiv, cu intuiția lui de om simplu, dar avizat, concepută din şiretenie și abilitate, ajutat totdeauna de mari rezerve de îndrăzneală și umilință. Apoi, tot speculând largimea și buna-credință a maiorului Scrânciobanu, șeful formațiunii, bucureștean comod și indulgent, cu tendințe la filozofare și bonomie, el obținuse întreaga conducere administrativă a spitalului.

De aceea, cât ținea ziua de mare, de la împărțirea ceaiului și până noaptea după adormirea trupei, părintele era într-o continuă mișcare, într-o neobosită activitate. Cu înjurătura pe buze, alături de rugăciunea pentru maslu, cu semnele crucii încurcate prin răpăiala de palme, el se găsea pretutindeni țăsnind ca necuratul din pământ, în ambulanțe, în corturi, în trăsurile de aprovisionare... înalt, puternic, sever și semet, îmbrăcat ofițerește, nedespărțit de armă, cu figura lui țigănească încruntată de niște ochi sașii, stăpânită de un nas lung, sub care stau răstignite două mustăți mari și negre... un haiduc în răzvrătire, sau un ofițer înverșunat de pândă, în patrulare.

* * *

Era pe la sfârșitul lui august. Toamna se apropia rece, calmă și pură, cu zile izvadite din plăsmuirile de farmec ale nopții și ale lunii. Pe terasa unui gol de deal împrejmuit ca o ogrădă, două cantoane de păduri fuseseră prefăcute în pieße de spital. Între ele trei corturi mari, rotunde și labărțate, întinse pe arcuri de fier, ondulând ușor ca niște baloane captive trase lângă pământ, completau spitalul. Mai sus, costișa rasă de ierburi, ca o pată de chelie, urca încet purtând o

gospodărie de popas răspândită până lângă vâlvătaia de spumă verde a fagilor. Se vedea, împrăștiate după nevoi într-o îmbâcseală, răvășeală și dezordine de circ ambulant, corturi mai mici pentru trupă, stive de lăzi cu medicamente, baloturi cu material de pansament, care, căruțe și câteva trăsuri de ambulanță, grele, masive, fiecare înțepenite sub câte un șopron improvizat. În fund lângă pădure, o poiată prefăcută în grajd, adăpostea opt cai mici, țărănești, înghemuiți unul în altul, înfrățiți de mizerie și greutate.

Într-un colț al ogrăzii, sub cerul liber, alături de căruțele rechiziționate adăpostind unelte și vase sub coviltire de rogojini, clocoteau într-o cazanele de bucătărie. Lângă un stog de fân, priponite de gard, stau vitele pentru hrana trupei. Cățiva câini, goniți și fugăriți întruna, ca și cum ar fi împiedecat bunul mers al treburilor, dar întruna întorși la cazanele cu ciorbă, umpleau în tot locul curtea, câini de pripas, netrebnici și credincioși, alăturați convoiul de pe drum.

Forfoteau și oameni prin această dezordine domestică, menită să asigure întreținerea prosperă a celor cinci piese principale, din care se alcătuia trupul spitalului: militeni – bătrâni, surprinși șidezorientați de război – mergând încet, bătrânește, cu țigara lipită de buze, lucrând domol ca-n bătătură; țigani cu ochii mari ca niște bile, plăpâanzi și timorați, cu simțurile la pândă, adulmecând până și urmele de pericol, gata la bocet, gata la fugă; apoi cățiva orășeni mărginiți și îngâmfați, cu toții alcătuind un material uman de proastă calitate, un material de rechiziție, pe care palmele și înjurăturile

părintelui Crâșmaru se căzneau să-l fasoneze după trebuința războiului.

La poarta ogrăzii doi oțetari sălbatici, împănați cu discuri de boabe roșii, stropiți parcă de sânge, păzeau de o parte și de alta intrarea spitalului. Pe dinaintea lor țâșnea din întunericul pădurii o șosea, evocând un foșnet serpent în de rachetă albă. Alături de ea, într-o pătură subțire, transparentă, se găsea apa Râșnoavelor. Din toate părțile se ridicau trupuri de dealuri împădurite, cu boturile ascuțite și apropiate ca niște cărtițe ce miros. Linia orizontului era închisă de vârfurile brazilor înșurubate în cerul albastru, și doar într-o parte era ruptă de masivul brăzdat de șanțuri și de părții, al munților Coștila și Moraru, înălțat din negura pădurilor, greoi ca spinarea de bivol cu pielea roasă, crăpată și scorojoită.

Și era pace și liniște în acea văgăună, scoborâtă între munți ca o trapă, la răscrucea unde valea răscolută a Râșnoavelor, ieșind din strânsura munților, se întâlnește cu valea Prahovei.

Și peste toată bogăția împrejurimilor, prinsă de atmosfera mândră a sfârșitului de vară, în nuanțe de diferite colorituri, se așeza duhul grav, melancolic și sfânt al războiului, vânturat de cele cinci flamuri însemnate cu mari cruci roșii; iar la adierea lor, toată valea răsună tăcută, înfiorată de misterul îndurerat și consolator, pe care Crucea Roșie, mai mult decât turla bisericii și fântâna celui milostiv, îl dă călătorului străin și nenorocit.

Din când în când un zgomet puțin deslușit, parcă o uruitură de căruță se auzea în depărtare. Dar zgometul se preschimba într-o toacă măruntă, apoi într-un fierastrău silnic ritmat, și în urmă se lămureau pufuiturile gâfăite ale

unei locomotive ce urca din greu. Trecea un tren militar. Alteori hurducăitura unui autocamion încărcat cutremura parcă toată valea, chiar și dealul, până sus lângă pădure. De aici, din vale, zgomotele se răspândeau pe întinsele coridoare ale văilor, ciocnindu-se de pereții munților, alergându-se unul după altul, parcă să se încalece, tot mai slabe, tot mai prelungi, până se pierdeau una cu orizontul. Câteodată văzduhul plesnea de pocnetul unei arme, și pocnetul se prefăcea într-un urlet grav, lugubru, care rătăcea zăpăcit, cerșind parcă din loc în loc, odihnă, până ce foșnetul pădurii îl prindea în nesfârșitul lui. Era părintele Pantelimon Crâșmaru la vânătoare, în munți, scutit de povara treburilor, odihnindu-se aşa cum se cuvine, din toată inima, haiducește, ca omul slobod în plinul naturii, cu sufletul său de țăran, cotropit de sufletul frățesc al armei și de sufletul credincios al munților.

Și apoi iar se făcea liniște. Și peste toată bogăția împrejurimilor, prinsă de atmosfera mândră a sfârșitului de vară în nuanțe de diferite coloraturi, se așeza duhul grav, melancolic și sfânt al războiului, vânturat de cele cinci flamuri însemnate cu mari cruci roșii, iar la adierea lor, toată valea răsună tăcută și înfiorată de misterul îndurerat și consolator, pe care Crucea Roșie, mai mult decât turla bisericii și fântâna celui milostiv, îl dă călătorului străin și nenorocit.

II

Plin de superbă fală, scânteietor, sincer entuziasț, gol și fanfaron ca o zbârnăitoare, înainta războiul în inima Transilvaniei, și înapoia lui toate formațiunile militare:

© Editura Școala Ardeleană

Editura ȘCOALA ARDELEANĂ
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel 0364-117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro,
redactie@scoalaardeleanacluj.ro
Difuzare: tel/fax 0364-117.246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro, esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN general: 978-606-797-127-9
ISBN volumul II: 978-606-797-130-9

Editor: Vasile George Dâncu
Copertă și tehnoredactare: Alexandra Mureșan
Redactor: Marius Nenciulescu

Victor Papilian

Scrieri

**volumul II
Dramaturgie**

Ediție îngrijită, prefată, tabel cronologic
și notă asupra ediției de
Mircea Popa

Cluj-Napoca, 2017

Cuprins

Victor Papilian, dramaturgul (prefață de Mircea Popa).....	5
Notă asupra ediției	27
Piese inedite.....	31
Maestrul	33
Regie	117
Tu es Petrus	237
Ioana d'Arc sau Crinul de aur la Sf. Mormânt.....	317

Personajele

Profesor Alexe Budișteanu
Inginerul Vladimir Sideri (cunnatul său)
Dr. Strugurăș
Dr. Dumitrieș
Dr. Andreeșcu
Dr. Călin Ion
Lorica Sideri (sora lui Alexe Budișteanu)
Carmen Popescu
Dina Sârbu
Elena Franga
Dr. Alexandrina Răutu
Grațiana Cluceru
Puica
Mariska
Iorgu
Bubă¹
Ileana

Acțiunea se petrece în timpul nostru.

ACTUL I

Interiorul unui laborator de Fiziologie. La o masă, în fund, lucrează Alexandrina Răutu, la o altă masă, tot în fund, lucrează Ion Călin, la o masă, în față, lucrează Strugurăș, Dimitrieș și Andreeșcu.

Scena I

Strugurăș (soptit): Iată că Alexandrina și-a lăsat lucrul.
(urmăind-o) Își scoate și bluza... Acum să-l vezi, la cinci minute, și pe amicul Călin, tipa-tipa după ea.
(Într-adevăr, Alexandrina își scoate bluza albă de laborator, se spală pe mâni, își aranjează coafura).

Alexandrina: Vă zic la revedere.

Strugurăș: Ai terminat de dozat, domnișoară Răutu?

Alexandrina: Mi-am terminat lucrul.

Dimitrieș: Și dacă vine profesorul?...

Alexandrina: Îi spuneți atât, că mi-am terminat lucrul.

Andreeșcu: Dar parcă tot ți-ar șade bine să-i ceri voie.

Alexandrina: Ce să-l mai plăcăsească cu formalități de astea?

Strugurăș: Da. Colegul Andreeșcu are dreptate.

Alexandrina: Dar dumneavoastră, îi cereți voie?

Strugurăș: Noi... noi... de, domnișoară... Eu sunt cel mai vechi asistent.

Alexandrina: Și eu, cea mai Tânără.

Struguraș: Și pe urmă, lucrările mele...

Alexandrina: Și ale mele...

Struguraș: Nu le prea vedem...

Alexandrina: Ele sunt virtuale, ele există. Cât trăiește profesorul Alexe Budișteanu, sunt sigură că ele vor veni, cum au venit și ale dumneavoastră.
(Alexandrina pleacă)

Călin (*venind mai în față*): Ce aveți cu fata?... De ce o necăjiți?

Struguraș: Iată pe Lohengrin, apărătorul fecioarelor ponegrite...

Călin (*blând*): Mă Struguraș, mă Struguraș... *(se uită la el cu indulgență, fiindcă Struguraș e mic, ghebos și pocit, iar Călin e o namilă de om, frumos și bine făcut)*.

Andreeșu (*tip banal*): Struguraș are dreptate. Ce-s capriciile astea? În toiul lucrului, ea lasă bluza și p'aci și-e drumul...

Călin: Ce te privește pe tine?

Dimitrieș (*un tip mai arătos, dar vulgar*): Căline, nu știu de ce, dar, de câtăva vreme, tu cauți pricină. Vrei poate să ne stâlcești cu musculatura ta...

Călin (*nu spune nimic și își scoate bluza*):

Struguraș: Și tu pleci?...

Călin: Da.

Struguraș: Am înțeles.

Călin: Ce-aî înțeles?

Struguraș: Sst... Apare profesorul.

Scena II

Profesorul Alexe Budișteanu, Struguraș, Dimitrieș, Andreeșu, Călin

Budișteanu: Pleci, Călin?

Struguraș: Are, pe semne, o partidă de tenis...

Budișteanu (*scoate ceasul*): O fi la ora douăsprezece... E douăsprezece fără zece. Grăbește-te să nu întârzii. Tenisul este o îndeletnicire foarte serioasă.

Dimitrieș: Domnule profesor, o să se creadă prietenul Călin și o să credă într-adevăr că tenisul este...

Budișteanu: Dar nu glumesc de fel... Aşa e (*către Struguraș*). Tu de ce nu joci tenis?

Struguraș: N-aș mai avea timp să-mi umplu circonvoluțiile creierului...

Budișteanu: Ai! Struguraș... Ce figuri de proastă calitate... Eu te întreb clar, de ce nu joci tenis?

Struguraș: Fiindcă n-am timp.

Budișteanu: N-are timp. Auziți, oameni buni. N-are timp... Dar cu ce îți umpli, mă rog, timpul?

Struguraș: Cu cititul, cu experiențele...

Budișteanu: Dă-le dracului de experiențe, dă-l dracului de citit, când e vorba de tenis. (*către Andreeșu*) Dar tu, joci tenis?

Andreeșu: Nu.

Budișteanu (*către Dimitrieș*): Dar tu?

Dimitrieș: Nici eu.

Budișteanu: Catrastofal!... Dar scrimă faceți?

Toți trei: Nu.

Budișteanu (indignat): Nici scrimă, nici tenis... A! asta nu merge aşa. De mâine, vă angajează un profesor de scrimă. Obligatoriu să faceți scrimă. Să vă mădărieze anchilozate, să vă fac eu harnici, leneșilor, dacă vouă vă este a trândăvi.

Strugurăș: Domnule profesor, orice puteți spune de noi, afară că suntem leneși.

Budișteanu: Ba sunteți leneși, leneși... Ce? Fiindcă stați toată ziua în laborator, răsfoind pagini scrise de alții și tăind animale după indicațiile altora, sunteți harnici? Sunteți niște leneși, niște leneși... Omul harnic se cunoaște după sport. Faci sport, ești harnic. Nu faci sport, ești leneș.

Strugurăș: O întrebare, domnule profesor.

Budișteanu: Mă rog.

Strugurăș: Dumneavoastră faceți sport?

Budișteanu (furios): Nu. De aceea am ajuns unde am ajuns, ca la vârsta mea să fiu un bătrân.

Strugurăș: Am vrea noi să fim bătrâni ca dumneavoastră...

Budișteanu: Știi eu mai bine ca voi. Sunt bătrân, bătrân... Pe când englezii, americanii, francezii acum se socotesc în floarea vârstei.

Strugurăș (insinuant): Asta-i o cochetărie...

Budișteanu (același joc): Nu, Strugurăș... voi nu vedeți sau mai bine zis, voi nu simțiți că mie îmi lipsește ceva... că marele profesor Budișteanu este un incomplet...

Andreeescu: Și ce vă poate lipsi?...

Budișteanu: Asta-i... asta... Dacă ști să văd... dacă ști putea să văd... Dar pesemne ochii mei de experimentator sunt insuficienți pentru mine...

Strugurăș: În orice caz, nu sportul...

Budișteanu: Nu se știe... nu se știe... Du-te, dragă, du-te și joacă și pentru trândavii ăştia. (amintindu-și) Dar, de mâine, v-am întărcat eu lenevia... De mâine vă pun la lucru.

Dimitriș (cu răutate): Călin nu se duce la tenis. Are o întâlnire.

Budișteanu: Și mai frumos. Du-te repede, să n-o pierzi. (Călin pleacă).

Scena III

Aceiași, fără Călin

Budișteanu: Ei, cum merge lucrul, băieți?

Strugurăș: Merge... Merge minunat. Ați avut dreptate, în nervii periferici sunt și alți depresori, nu numai cei cunoscuți. Dar, domnule profesor, o rugăminte. Ne-am permite să vă amintim că mâine e consiliul profesoral.

Budișteanu: Las' aia. Știi eu. (Către Andreeescu) Ai izbutit să grefezi buza blastoporală după indicațiile mele?

Andreeescu: Cred că da.

Budișteanu: Sunt sigur că vom obține un al doilea embrion. Când trebuie să deschizioul?

Andreeescu: Azi după-amiază.